

LAPSEST LÄHTUV KASVATUS. LAPSEKESKSUS

Lapsehoidja baaskoolitus

Kadri Koha

Lapsest lähtumine

- **Lapsest lähtumine** - lapse omal kultuuril, kogemustel ja tegevustel põhinev õppimis- ja õpetamisprotsess.
- Õppimist suunavateks teguriteks on lapse enda aktiivsus, tegusus, elamuslikkus ja mäng.
- Õppimine põhineb lapse vahetutel kogemustel. Laste kasvamist, arenemist ja õppimist toetavad soodne kasvukeskkond ja lapse tasemele ja vajadustele vastavad võimalused.
- Oodatakse, et laps ise vastutaks oma tegevuse ja õppimise eest. Sel juhul otsustab laps ise oma tegevuse üle ja seab endale probleemilahenduse strateegiad.
- Vastutus õppimise eest on lapsel. Õpetaja aitab lapsel leida õpioskusi, mõista oma mõtteid ja kujundada oma õpistrateegiaid (Hujala, 2004).

Lapsekeskne/lapsest lähtumine

- **Lapsekeskse kasvatus** terminit on kasutatud pea neljakümnes tähenduses, osad neist on samased või sarnased, osad täiesti vastandlikus tähenduses (Chung & Walsh, 2000).
- Eestis kasutatakse mõlemaid mõisted, kuna Hea Alguse programm on toonud käsitlusse mõiste **lapsekeskse** kasvatus, siis seda ka valdavalt kasutatakse.
- Enamlevinud ongi **lapsekeskse kasvatus** mõiste (Kinos & Pukk, 2010)
- Peamised erinevused mõistete vahel seisnevad lapse rollis ja valikuvabaduses õppe- ja kasvatusprotsessis (Tuul, 2017).
- Hytonen (1992) on leidnud, et lapskeskse kasvatus baasiks on isiksuse austamine ja indiviidide vaheline võrdõiguslikkuse ideaal: igat last võetakse sellisena nagu ta on.

- Lapsekeskse lähenemise aluseks on lapse arengust lähtuv õpetamisviis (Hansen jt 1997) - see on arusaam, et lapsed on innukad õppijad, kes saavad uut teavet ja omandavad kogemusi mängides, lapsed arenevad aste-astmelt, on ainulaadsed ja arenevad erineva kiirusega.
- Arengust lähtuv teooria põhineb Piaget, Eriksoni ja Vögotski töödel. Lapsekeskne lähenemine põhineb konstruktivistlikul õpikäsitusel, mis tähendab, et õppimine on vastastikune aktiivne protsess laste, täiskasvanute, eakaaslaste ja väliskeskkonna vahel.

- Arenguliselt sobivad tegevused on üles ehitatud nii, et laps vastab ise oma küsimustele.
- Lapsekeskse kasvatuses õppeprotsessis on rõhuasetus mängulisel ja lõimitud tegevustel (Doddington & Hilton, 2007; New & Cochran, 2007; Spodek & Saracho, 2003).

Lapsekeskse kasvatuse kujunemine

- Lapsekeskne pedagoogika sai alguse 17. sajandil Jean **Jacques Rousseau** õpiteooriast tulenevalt, mille kohaselt mõjutavad lapse arengut õiges suunas sünnist saadik looduse poolt liikuma panevad jõud.
- Ta tähtsustas lapsepõlve ainulaadsust ja selle mõju edaspidises elus. Rousseau põhimõttel areneb laps segamatult iseenda kogemustest ja arusaamadest lähtuvalt, kus täiskasvanu on ainult vaatleja (Hirsjärvi & Huttunen, 2005).

- Rousseau tõlgendusi täiendas John Dewey, kes väärtustas õppeprotsessis sotsiaalseid ja psühholoogilisi aspekte – laste huvi, motivatsiooni, initsiatiivi, grupikäitumist (Dewey; 1922; New & Cochran, 2007; Saltmarsh, 1996).
- Vögotski leidis, et õppimine on tõhusam, kui laps saab raskuste korral õpetajalt abi ja toetust. Piaget leidis, et õppimine toimub lapse autonoomsuse kaudu, ehk vabalt ning õpetaja on sealjuures vaid vaatleja (Kala, 2009)

Pedagoogilised metoodikad lapsekeskses kasvatuses

- Lapsekeskse kasvatuses pedagoogiliste metoodikadena võib välja tuua Reggio Emilia lähenemise (sh projektõppe), Montessori, Waldorfpedagoogika, Hea Algus, keelekümbelus-, uurimusliku, ettevõtlus- ja õuesõppe (Alusharidus, 2019).

Reggio Emilia metoodika

<https://www.segasummala.com/reggio-emilia.html>

Segasummala lastehoid

- Reggio Emilia tegevuskultuuri põhimõteteks on:
 - täiskasvanu loob sobiva kasvukeskkonna, kus laps saab ise õppida;
 - laps õpib nii teistelt lastelt, täiskasvanutelt ja keskkonnast;
 - laps on koos täiskasvanuga õppiija, avastaja, looja ning mängija;
 - kunst on eneseväljendamise vorm, kus on oluline vahendite ja materjalide mitmekesisus.

Reggio Emilia pedagoogika on tegevuskultuur, kus lapsel on sada keelt, mida arendada (Arseven, 2014; Hewett, 2001; New & Cochran, 2007; Pukk & Alanurm, 2014)

- Kogu õppimine käib aktiivse tegutsemise kaudu. Olulisel kohal on aktiivne tegutsemine ja mäng (Arseven, 2014; Hewett, 2001; New & Cochran, 2007)
- Laps on Reggio Emilia lähenemise põhjal võimeline ise enda õppimist kavandama ja läbi viima, õpetaja on sealjuures vaatleja ja dokumenteerija, et pakkuda lapsele sobivat, huvidele, vanusele, arengule vastavat keskkonda (Arseven, 2014; Hewett, 2001; Kinos & Pukk, 2010; New & Cochran, 2007; Pukk & Alanurm, 2014).
- Oluline on kunstiline väljendus, kus ei peeta silmas vaid paberit ja liimi, vaid ka erinevaid looduslikke vahendeid. Lapse kasvades peab rühmaruum muutuma mitmekesisemaks, et pakkuda uusi võimalusi õppimiseks ja kasvamiseks (Pukk & Alanurm, 2014).
- Toetavaks meetodiks on projektõpe. Projektõpe on aktiivõppe vorm, võimalusi, kus laps ise tegutseb ja teda ümbritsevat maailma avastab. (Arseven, 2014; New & Cochran, 2007; Pukk & Alanurm, 2014).

Heliiki Tammisto

TARKUS TULEB TASAPIISI

Naiste akadeemilise strateegiaid
lastele ja noortele

õpetajalt
õpetajale

AVASTUSÕPE

Võrdlemine
ja
mõõtmine

Maria Montessori pedagoogika

- Maria Montessori eksperimentaalsel teadusel põhinevast lähenemisest kujunes välja Montessori-pedagoogika, kus on esikohal lapse vajadused ja vabadus ning keskkond, milles laps kasvab. Keskkond soodustab lapse teadmisanu (Allikvee, 2018; Hirsjärvi & Huttunen, 2005).
- Teooria kohaselt ei sünni laps puhta lehena, vaid sündides on talle kaasa antud vastuvõtlik meel, mille abil keskkonnast teadmisi ammutab.
- Montessori meetod põhineb lapse enda loomulikul arengul ja teadmisanul, kus tegevused toimuvad lapsest lähtuvalt lapse arenguvajadustele sobitatud keskkonnas, pakkudes vabadust ja iseseisvat tegutsemist (Allikvee, 2018; New & Cochran, 2007).

Heili Veetamm

Montessori pedagoogika rühmaruumis

Sissejuhatav käsiraamat lasteaiaõpetajale

Waldorfpedagoogika

- Eesmärk on võimaldada lapsele individuaalne ja vaba areng, mida toetab lapse ealisi iseärasusi arvestav õppekava, tegevuste/ainete tasakaal õppetegevuses, rütmiline liigendamine, lapse individuaalsete võimete ja arenguga arvestav õppe- ja kasvatustöö, õppetegevuste omavaheline lõimumine jne (Käsiraamat Waldorfkooli..., 2011; New & Cochran, 2007; Waldorfpedagoogika, s.a).

Waldorfpedagoogika

- Waldorfpedagoogikas on oluline keskkond, kus laps areneb, sest õppimises, käitumises ja keele omandamises juhindub laps ümbritseva elu muljetest. Peamiselt õpib laps matkimise kaudu vahetult ja teadlikult, mis on kogu edasise arengu alus.
- Õpetaja roll on ergutada lapsi matkima ja õppima ning pakkuda sobivaid vahendeid ja keskkonda. Kunst on kogu õppeprotsessis väga olulisel kohal (Käsiraamat Waldorfkooli..., 2011; New & Cochran, 2007).

Hea Algus ja Kiusamisest Vaba

- Lapsekeskset kasvatust toetavad Hea Alguse ja Kiusamisest vaba lasteaia programmid (Õun, Ugaste, Tuul, & Niglas, 2010)
- Kiusamisest vabaks programmi eesmärgiks on ennetada kiusamist väärtustades sallivust, austust, hoolivust ja julgust. Välja on töötatud metoodilised vahendid (näiteks arutelu kaardid ja igale lapsele mängukaru jt,) mille kaudu peetakse karukoosolekuid (Kangur, s.a.). Kiusamisest vabaks programmiga on liitunud 2018. aasta seisuga 474 koolieelset lasteasutust (Kiusamisest vabaks, s.a.)

Hea Algus

- Hea Alguse eesmärgiks on toetada lapse arengut, kes on loov, kujutlusvõimeline, taibukas, kriitiline mõtleja, otsustaja, probleemide leidja ja lahendaja, huvitatud keskkonna riigi ja ühiskonna heast käekäigust.
- Hea Alguse programmiga kujundatakse laste oskused ja arusaamad füüsiline maailma, ühiskonna ja kultuuri, loogika ja matemaatika, kõne ja kirjakeele kaudu.
- Hea Alguse õppeprotsessis on oluline lapse arengu jälgimine ja hindamine, lapse kaasamine, õpetaja abi kaasamine õppekasvatustöösse, samuti lapsevanema ja lasteasutuse koostöös suurem tähtsustamine (Hansen, Kaufmann, Walsh, 2003; Vapper, 2014).

Hea Algus

- Hea Alguse metoodika puhul peetakse oluliseks lähtuda lapse individuaalsusest, huvidest, mida õpetajad selgitavad välja laste jälgimisel, vaatlemisel ja lastega vestlemisel. Sellele tuginedes toimub õppe planeerimine (Hansen, Kaufmann, Walsh, 2003; Kuld & Kööp, 2014).
- Õpetaja saab õppetööd planeerida tundes oma rühma ja seal tegutsevaid lapsi ning kolleege (Hansen, Kaufmann, Walsh, 2003).
- Üldiselt kavandatakse õppetööd nädalale (Hansen, Kaufmann, Walsh, 2003; Kuld & Kööp, 2014), kuid vajadusel käsitletakse teemasid kauem. Vastavalt laste huvidele ja oskustele ning eesmärkidele valitakse teema.

Hea Algus

- Hea Alguse metoodika puhul on igale nädalapäevale kõikide valdkondade alla paigutatud tegevus, mida õpetaja lastega läbi viib.
- Nädalaplaanis on järgmised tegevusvaldkonnad: hommikuring, kunst, kirjaoskus, klotsid, loovmäng, liiv ja vesi, käeline tegevus, õuemäng, ühisaeg ja muu tegevus.
- igal päeval ei pea kõik valdkonnad esindatud olema, vaid õpetaja jaotab need ühtlaselt nädalale.

Hea Algus

- Olulisel kohal on laste vaatlemine ja nende jälgimine, et kavandada edaspidist õppimist ja lähtuda igast lapsest individuaalselt.
- Hea alguse meetodi puhul toimub õppe- ja kasvatustegevus tegevuskeskustes (Hansen, Kaufmann, Walsh, 2003, Vapper, 2014), kuhu õpetaja oma tegevusi planeerib ning millede vahel laps saab vabatahtlikult liikuda ja endale sobivamat tegevust valida: kunstikeskus, kirjakeskus, loovmängu keskus, liiva ja vee keskus, klotside keskus (Hansen, Kaufmann, Walsh, 2003; Kuld & Kööp, 2014).

Hea Algus

- Keskustesse paigutab vahendid ja mänguasjad õpetaja vastavalt teemale, eesmärkidele, laste huvidele. On nimetatud ka keskusi, mis tegevuse sisult sarnased eeltoodutega: ehitusmängu keskus, kokanduskeskus, lauamängukeskus (Kuld & Kööp, 2014; Vapper, 2014b) ja teaduskeskus (Kuld & Kööp, 2014).

**Hea Algus-avatud
haridusmudel lasteaias
ja koolis**

Õuesõpe

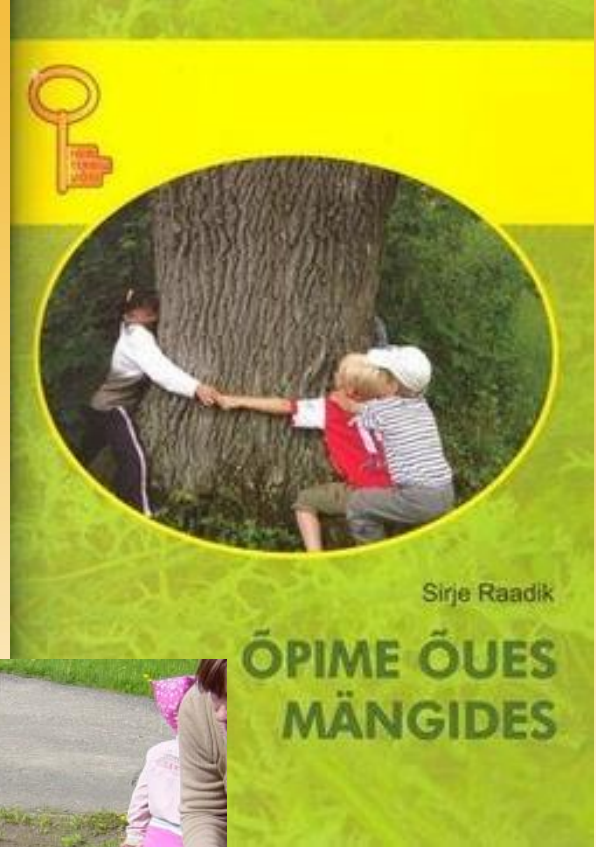
- Lapsekeskset kasvatust alushariduses toetab ka õuesõppe meetod (Alusharidus, 2019).
- See on õppimine ehedas keskkonnas koostöös looduse, õpetaja ja õpilasega, kus kogemusi saadakse vahetult isetegemise kaudu ning jagatakse neid teistega. Selle meetodi kaudu saab suurendada lastes õppimise huvi ning arendada hoolivat suhtumist ümbritseva keskkonna kohta (Kruuda, 2009).

Õuesõpe

- Laps saab õues õppides kogeda õppimist kõikide meelte ja muljete kaudu ning sealjuures on hea tema vaimne ja füüsiline tervis (Szczepanski, 2011).

ALLIKAD: Käst, L. (2019). Lapsekeskne kasvatus juhtide arusaamades ja lapsekeskset kasvatust toetav õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine. [magistritöö] Tartu Ülikool

- Alusharidus. (2019) <https://www.hm.ee/et/tegevused/alus-pohi-ja-keskharidus/alusharidus>
- Allikvee, K. K. (2018). Millest küll on tehtud Montessori lasteaiaid. <https://www.montessorieesti.ee/et/blogi/meetod/42-millest-kuell-on-tehtud-montessorilasteaiad>
- Arseven, A. (2014). A. The Reggio Emilia approach and curriculum development process. International Journal of Academic Research Part B.
- Chung, S., & Walsh, D. (2000). Unpacking child-centeredness: A history of meanings. Journal of Curriculum Studies, 32(2), 215-34.
- Doddington, C., & Hilton, M. (2007). Child-Centred Education: Reviving the Creative Tradition. London: Sage Publications.
- Dewey, J. (1922) Human Nature and Conduct: An Introduction to Social Psychology. New York: Henry Holt Company.
- Hansen, K., Kaufmann, A., & Walsh, R. K. (1997). Hea Alguse lasteaedade programm Tallinn: Avatud Eesti Fond.
- Hewett, V. M. (2001). Examining the Reggio Emilia Approach to Early Childhood Education. Early Childhood Education Journal, 29(2)

- Hirsjärvi, S., & Huttunen, J.(2005). Sissejuhatus kasvatusteadusesse. Tallinn: Medicina.
- Hujala, E. (2004). Uuenev alusharidus. Tallinn. Ilo.
- Hytonen, J. (1999). Lapsekeskne kasvatus. TPÜ Kirjastus. Tallinn
- Kala, H. (2009). Uuendatud riiklik õppekava. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus. Tartu: Studium.
- Kangur, K. (s.a.). Kiusamisest vabaks lasteaia õpetaja ja lapsevanema silmade läbi.
<http://kiusamisestvabaks.ee/viis-nouannet-lapsevanemale/kiusamisest-vabaks-lasteaiaopetaja-ja-lapsevanema-silmade-labi>
- Kinos, J., & Pukk, M. (2010). Lapsest lähtuv kasvatus. Tallinn: Tea
- Kiusamisest vabaks. (s.a.). <http://kiusamisestvabaks.ee/meist/metoodika-kiusamisest-vabaks>
- Kruuda, M. (2009). Õuesõpe, avastuslik õpe ja mäng. <http://www.lasteaed.net/2009/06/23/ouesope-avastuslik-ope-ja-mang/>
- Kuld, K., & Kööp, K. (2014). Laste huvidest lähtuv planeerimine Hea Alguse lasteaia. K. Nugin (koost). Üldõpetuse rakendamine lasteaia (lk 221-231). Tartu: As Atlex.
- Käsiraamat Waldorfkooli lapsevanemale. (2011). <https://waldorfkool.info/Failid/kasiraamat.pdf>
- New, R. S., Cochran, M. (2007). Early Childhood Education: An International Encyclopedia, Volumes 1-4. Volume 1
- Pukk, M., & Alanurm, A. (2014). Reggio Emilia pedagoogika, ehk lapse sada keelt. K. Kingo (Toim), Tarkus tuleb tasapisi. Valik aktiivõppe strateegiaid lasteaia ja koolis (lk 172-191). Tartu: As Atlex.

- Saltmarsh, J. (1996). Education for Critical Citizenship: John Dewey's Contribution to the Pedagogy of Community Service Learning. Michigan Journal of Community Service Learning, Fall 1996,
- Spodek, B., & Saracho, O., N. (2003). On the Shoulders of Giants: Exploring the Traditions of Early Childhood Education. Early Childhood Education Journal, 31
- Szczepanski, A. (2011). Outdoor Education - Authentic Learning in the Context of Landscape (place based) Literary education and sensory experience. Perspective of Where, What, Why, How and When of learning environments. Inter-disciplinary context. https://www.norskfriluftsliv.no/wpcontent/uploads/2016/03/extra_outdoor_education_and_ers_szczepanski-1.pdf
- Tuul, M. (2017). Lasteaiaõpetajate arusaamad õppekavadest ja laste õppimisest ning hinnang õpetaja pedagoogilisele tegevusele lapsekeskse kasvatuse kontekstis. Publitseeritud doktoritöö. Tallinna Ülikool.
- Õun, T., Ugaste, A., Tuul, M., & Niglas, K. (2010). Perceptions of Estonian pre-school teachers about the child-centred activities in different pedagogical approaches. European Early Childhood Education Research Journal, 18(3)
- Vapper, T. (2014, 17. okt). Kaksikümmend aastat head algust. Õpetajate Leht, <http://opleht.ee/2014/10/kakskummend-aastat-head-algust/>
- Waldorfpedagoogika. (s.a.). <http://antroposoofia.ee/waldorfpedagoogika/>

